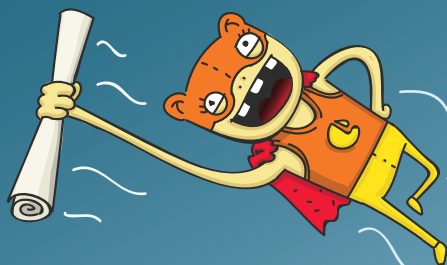

Lapse õigused

"Mis on lapse õiguste konventsioon?"

Eesti ja paljud teised maailma riigid on allkirjastanud ÜRO lapse õiguste konventsiooni, milles on kirja pandud rahvusvaheliselt tunnustatud lapse õigused. Lapse õiguste konventsiooniga ühinenud riigid on võtnud kohustuse seista selle eest, et lapsed saaksid julgesti väljendada oma arvamust ja esitada ettepanekuid oma elu puudutavate otsuste tegemisel, et lapsed oleksid paremini kaitstud ning et neile oleks tagatud vajalik hoolitsus ja toetus.

Lapse õigused on inimõigused, mis on kõigil lastel, hoolimata lapse vanusest, soost, rahvusest või muudest eripäradest. Lapse õiguste konventsiooni kehtestamisega sooviti rõhutada seda, mida täiskasvanud kipuvad unustama: lapsel on õigused nii nagu täiskasvanutelgi.

Lapse õiguste konventsiooni teksti on koostanud täiskasvanud, õigus- asjatundjad. Nad on kasutanud sõnastust, mis võib tunda keerukas ja raskesti mõistetav isegi suurtele inimestele. Sinu käes on konventsiooni tutvustav trükis, milles on lapse õigustest räägitud lihtsamalt. Kõik inimesed – nii suured kui ka väikesed – peavad tundma põhimõtteid, mis lapsi meie ühiskonnas kaitsevad.

Head lugemist!

"Kas ma olen laps?"

Lapse õiguste konventsiooni järgi on lapsed kõik alla 18-aastased inimesed. Samas kasutatakse lastest rääkides ka teisi mõisteid: kõneldakse rinnalapsest, imikust, väikelapsest, lapsest ja noorest.

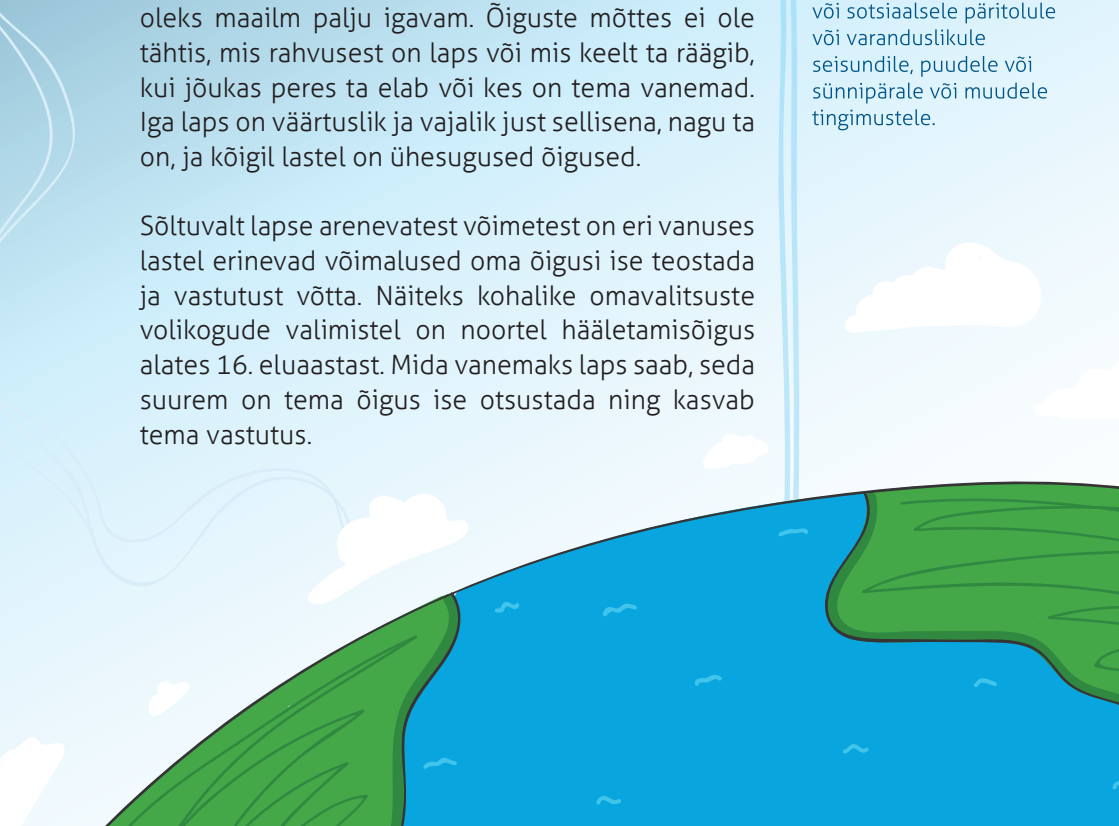
Lastel on erinevad huvid ja vajadused. Erinevustest hoolimata on kõigil lastel ühesugused õigused ja neil on õigus võrdsele kohtlemisele. Väiksematesse lastesse tuleb suhtuda sama lugupidavalt kui suurematesse lastesse. Kõigile lastele tuleb pakkuda võrdseid võimalusi nende soost sõltumata. Näiteks peaksid tüdrukud saama tutvuda puutööga samavõrra nagu poisid söögitegemisega. Teistest halvemaks ei tohi pidada last, kes näeb teistmoodi välja või on muul moel erinev. Erinevused rikastavad maailma. Kui kõik inimesed oleksid ühesugused, oleks maailm palju igavam. Õiguste mõttes ei ole tähtis, mis rahvusest on laps või mis keelt ta räägib, kui jõukas peres ta elab või kes on tema vanemad. Iga laps on väärtuslik ja vajalik just sellisena, nagu ta on, ja kõigil lastel on ühesugused õigused.

Sõltuvalt lapse arenevatest võimetest on eri vanuses lastel erinevad võimalused oma õigusi ise teostada ja vastutust võtta. Näiteks kohalike omavalitsuste volikogude valimistel on noortel hääletamisõigus alates 16. eluaastast. Mida vanemaks laps saab, seda suurem on tema õigus ise otsustada ning kasvab tema vastutus.

Lapse õiguste konventsioon ütleb:

Artikkel 1: Lapse all mõistetakse iga alla 18-aastast inimest.

Artikkel 2: Riigid tunnustavad käesolevas konventsioonis esitatud õigusi ja tagavad need igale nende jurisdiktsiooni all olevale lapsele ilma igasuguse diskrimineerimiseta, sõltumata lapse või tema vanema või seadusliku hooldaja rassist, nahavärvist, soost, keelest, usust, vaatamata tema poliitilistele või muudele seisukohtadele, kodakondsusele, etnilisele või sotsiaalsele päritolule või varanduslikule seisundile, puudele või sünnipärale või muudele tingimustele.

Eesti seaduste järgi on laps süütegude eest vastuvõimeline alates 14. eluaastast. Samas koheldakse 14-aastast süüteo toime pannud last teisiti kui täiskasvanud seaduserikkujat ning talle määratakse teistsugused mõjutusvahendid.

"Mis on lapse parimad huvid?"

Lapse parimates huvides on olukord, kus kõik tema õigused on tagatud võimalikult suurel määral ning need seatakse esikohale. See tähendab, et erinevaid huve kaaludes tuleb mõelda, mis oleks lapsele parim, ja anda tema huvidele suurem kaal kui teiste inimeste huvidele.

Mõnel juhul võivad lapse huvid üles kaaluda täiskasvanu huvid. Näiteks kui vanemad lahutavad ja vaidlevad lapse hooldusõiguse üle ning küsimuse all on lapse edasine elukorraldus, tuleb sellises olukorras teha otsus, mis on lapsele parim.

Lapsel on eriline seisund: ta sõltub täiskasvanutest, tal on vähem kogemusi ning vähem võimalusi ise enda olukorda parandada. Samuti on lastel võrreldes täiskasvanutega väiksem võimalus oma õiguste eest seista. Lapsesõbralikus ühiskonnas peavad Riigikogu, valitsus, ettevõtjad, asutused ja kõik täiskasvanud hindama alati oma otsuste ning tegevuse mõju lastele. Lapse parimate huvide esikohale seadmine eeldab lapse ärakuulamist ja lapse arvamusega arvestamist.

Artikkel 40: Riigid peavad kehtestama vanusepiiri, millest alates saab isikut kriminaalvastutusele võtta. Noorte puhul, kes ei ole veel selles eas ning on sooritanud kuriteo, peavad riigid ette nägema kohtuvälised meetmed.

Artikkel 3: Lapsi puudutavate otsuste puhul tuleb esikohale seada lapse parimad huvid.

"Mul on õigus olla laps."

Artikkel 31: Riigid tunnustavad lapse õigust puhkusele ja jõudeajale, mida ta saab vastavalt eale kasutada mänguks ja meelelahutuslikuks tegevuseks ning kultuuri- ja kunstielust osavõtmiseks.

Artikkel 27: Riigid tunnustavad iga lapse õigust elatustasemele, mis vastaks lapse kehalisele, vaimsele, hingelisele, kõlbelisele ja sotsiaalsele arengule.

Lapsel on õigus puhata, mängida ja teha muid meelepäraseid tegevusi. Vahel võib laps veeta aega ka mitte midagi tehes — seegi kuulub lapseks olemise juurde.

Lapsele ei tohi panna suuremat vastutust, kui ta jaksab kanda. Vanemad on enamasti need, kes annavad lapsele selle, mida ta kasvamiseks vajab. Kui lapse vanemad või teised lapse eest hoolitsevad täiskasvanud ei suuda lapse igakülgset arengut ja kasvamist piisavalt toetada ning lapsele sobivat kasvukeskkonda võimaldada, peab riik vanemaid ja last abistama.

Lapsel on õigus tema arengut toetavale kasvukeskkonnale. Lapsel peab olema võimalus areneda nii kehaliselt kui vaimselt, eristada head halvast ning õppida elama ja tegutsema koos teistega.

Paljud lapsed maailmas ei kasva nende arengut toetavas keskkonnas. Näiteks võitlevad tänapäeval sõdades tuhanded lapssõdurid, riskides oma elu ja tervisega. Samuti on paljud lapsed sunnitud sõja tõttu oma kodust põgenema. Eestis võetakse Kaitsevärke ainult täiskasvanuid, st alates 18. eluaastast. Kaitsealiitu saavad kuuluda ka noorliikmed, kuid neid ei kaasata otseselt sõjategevusse.

"Mul on õigus perekonnale."

Perekonnast rääkides mõeldakse enamasti meest, naist ja nende lapsi, kuid perekond võib olla ka teistsugune. Perekonnana võivad vanemate ja lastega koos elada vanavanemad, tädid-onud ja teised sugulased. Samuti võib pere olla niisugune, kus lapsi kasvatavad täiskasvanud, kes ei ole nende sugulased. Missugune lapse perekond ka ei oleks, peab see pakkuma talle armastust, mõistmist ja turvatunnet.

Kui laps on jäänud ilma oma sünnivanemate hoolet ja tal puudub pere, kes tema eest hoolitseks, on tal õigus asendushooldusele. See tähendab, et laps võib saada endale uue pere näiteks lapsendamise kaudu, eestkostjate või hooldajate juures või asenduskodus. Lapse jaoks on kõige parem võimalikult tavalisele perele sarnane asendushoolduse viis.

Lapse huvides on oma vanematest lahus elada siis, kui nad jätavad ta hooletusse või on tema vastu vägivaldsed.

Lapsel, kes on oma vanematest või ühest vanemast lahutatud, on õigus nendega korrapäraselt isiklikult suhelda, välja arvatud juhul, kui see ohustab lapse turvalisust ja heaolu.

Artikkel 38: Riigid ei tohi võtta relvajõududesse alla 15-aastasi lapsi ning nad hoolitsevad selle eest, et need noored ei osaleks otseselt sõjategevuses.

Artikkel 7: Lapsel on õigus tunda oma vanemaid ja olla nende poolt hooldatud.

Artikkel 18: Mõlemad vanemad vastutavad ühiselt lapse kasvatamise ja arendamise eest. Vanematel või teatud juhtudel seaduslikel hooldajatel lasub esmane vastutus lapse kasvatamisel ja arendamisel.

Artikkel 20: Lapsel, kes on jäänud ilma perekondlikust hoolet, on õigus kasvada asendusesperes.

Artikkel 9: Last ei eraldata vanematest vastu nende tahtmist, välja arvatud juhul, kui eraldamine toimub lapse huvides.

Artikkel 8: Lapsel on õigus säilitada oma perekondlikud suhted.

Artikkel 10: Lapsel, kelle vanemad elavad eri riikides, on õigus säilitada regulaarsed isiklikud suhted mõlema vanemaga.

Kui vanemad on asunud eraldi elama, on paratamatu, et laps saab korraga elada vaid ühe vanema juures. Sellisel juhul lepivad vanemad enamasti omavahel kokku lapse edasise elukorralduse suhtes, arutades seda ka lapsega. Kui vanemad ei suuda kokkuleppele jõuda, aitab kohus leida lapsele kõige parema lahenduse. Enamasti otsustatakse, et laps elab osa ajast ema ning osa ajast isa juures. Ka siis, kui lahus olevad vanemad elavad eri riikides, peab laps saama kohtuda vanemaga, kelle juures ta ei ela.

Võib juhtuda, et laps lahutatakse ühest vanemast selle tõttu, et vanem kannab vanglakaristust. Sel juhul on lapsel õigus teada, kus tema pereliiget vangis hoitakse, ning tal on õigus vanglas viibivat vanemat külastada.

"Mul on õigus avaldada oma arvamust."

Artikkel 12: Lapsel, kes on võimeline iseseisvaks seisukohavõtuks, on õigus väljendada oma vaateid.

Lapsel on õigus vabalt väljendada oma vaateid kõigis teda puudutavates küsimustes. Laps tuleb ära kuulata sõltumata tema vanusest ning lapse arvamust tuleb arvestada vastavalt tema vanusele ja küpsusele.

Artikkel 13: Lapsel on sõnavabadus; see sisaldab vabadust suuliselt, kirjalikult või trükis, kunsti vormis või mõnel muul, lapse enda valitud viisil, taotleda, vastu võtta ja edasi anda informatsiooni ning igasuguseid ideid.

Lapse arvamuse arvestamine on oluline tema parimate huvide väljaselgitamiseks. Täiskasvanu arusaam lapse parimatest huvidest ei pruugi alati kattuda lapse enda arvamuse ja kogemusega. Laps tuleb ära kuulata kõigis teda puudutavates küsimustes. Näiteks huviringide valikul, lapse toa kujundamisel, pere ühise tegevuse ja puhkuse planeerimisel, kooli kodukorra kokkuleppimisel või ka siis, kui vanemad on langetamas otsust teise linna kolimise või välismaale tööle asumise kohta.

Lapsel on õigus ennast vabalt väljendada: tal on õigus öelda või näidata teistele, mida ta mõtleb või tunneb. Lapsed saavad oma arvamuse välja öelda

näiteks koolide õpilasesinduste ning kohaliku omavalitsuse noortevolikogu kaudu ja osaleda nii oma kooli, linna või valla elus.

Nagu täiskasvanu võib ka laps mõelda, mida ta tahab. Lapsel on õigus vabalt valida usku või ükskõik millist muud filosoofilist tõekspidamist. Seda vabadust ei saa lapselt keegi võtta.

Oma arvamuse avaldamisel tuleb aga arvestada ka teiste inimeste õigustega. Arvamust tuleb avaldada viisakalt, suhtudes teistesse lugupidavalt. Sõnavabadust võib piirata, kui sellega rikutakse teiste inimeste õigusi. Nii ei tohi näiteks ropendada, kedagi solvata ega seintele sodida.

Kõigil inimestel, teiste hulgas ka lastel, on õigus privaatsusele. Privaatsus tähendab seda, et:

- keegi ei tohi sekkuda teise inimese asjadesse, kui need temasse ei puutu;
- keegi ei tohi minna teise inimese koju ilma tema või tema perekonna loata;
- keegi ei tohi avada võõraid kirju, lugeda võõraid sõnumeid ja teiste isiklikke märkmeid.

Artikkel 14: Riigid austavad lapse mõtte-, südametun-
nistuse- ja usuvabadust.

Artikkel 16: Mitte ühegi
lapse eraelu, perekonnaelu,
kodu ega kirjavahetust ei
või meelevaldselt ega
ebaseaduslikult häirida,
samuti ei tohi ebaseadusli-
kult rünnata tema au ja
head mainet.

Siiski on privaatsuse reeglil üks väga oluline erand — teise inimese eraellu võib ja tuleb sekkuda siis, kui keegi on hädas või vajab abi. Niisugusest olukorrast või hädas olevast lapsest tuleb teatada kas üldisel hädaabitelefonil 112 või lasteabitelefonil 116 111.

"Mul on õigus haridusele."

Artikkel 28: Igal lapsel on õigus haridusele.

Laps omandab teadmisi ja oskusi perekonnas, koolis ja hobidega tegeledes. Kooliskäimine ei ole ainult lapse kohustus, vaid ka tema õigus. Last tuleb aidata ja toetada õpingutes.

Haridus ja õppimisvõimalused peavad olema kõigile lastele võrdselt kättesaadavad. Selleks õhutatakse riike tagama, et haridus oleks kõigile lastele kohustuslik ja tasuta. Ometi ei ole paljudel lastel maailmas võimalik käia koolis ja haridust omandada. Seetõttu on neil täiskasvanuna vähem võimalusi elada sellist elu ja teha tööd, mis neile meeldib.

Eestis on alg-, põhi- ja keskkool haridus tasuta. Kohustus astuda esimesse klassi on neil lastel, kes on saanud enne sama aasta 1. oktoobrit seitsmeaastaseks. Koolikohustus lõpeb 9. klassi lõpetamisega või 17-aastaseks saamisel.

Selleks et iga laps saaks omandada teadmisi ja oskusi talle kõige sobivamal viisil, tuleb koolis arvestada iga lapse võimete ja vajadustega ning kohandada laste õppekava nõnda, et kõigile lastele oleks õppimine jõukohane, põnev ja arendav.

Kooli- ja lasteaiakord peab austama lapse inimvääriskust. Kui lapsele antakse teadmisi ja oskusi edasi lugupidavalt, õpib laps austama teisi inimesi ja hoidma teda ümbritsevat keskkonda.

Miljoneid lapsi maailmas sunnitakse juba väga noores eas endale ja oma perele elatist teenima töötingimustes, mis võivad lapse tervist kahjustada või olla isegi ebainimlikud. Eestis on üldjuhul lubatud töötada lastel, kes on vähemalt 15-aastased ja kes on omandanud põhihariduse. Kui töö on lihtne, ei nõua suurt kehalist või vaimset pingutust ega takista hariduse omandamist, võib töötada ka alla 15-aastane või koolikohustuslik laps. Lapsed saavad töötada vaid seadustes kehtestatud nõudeid järgides.

Artikkel 32: Igal lapsel on õigus olla kaitstud majandusliku eksploateerimise eest. Teda ei tohi panna tegema tööd, mis on ilmselt ohtlik või segab hariduse omandamist või on kahjulik lapse tervisele, kehalisele, vaimsele, hingelisele, kõlbelsele ja sotsiaalsele arengule.

Kui laps aitab oma vanemaid majapidamistöodes (nt peseb nõusid, niidab muru, teeb sisseoste), osaleb ta normaalses pereelus ja annab oma jõukohase panuse pere toimimisse — seda ei saa pidada lapse liigseks koormamiseks. Samas ei tohi lapselt nõuda, et laps vastutaks pere ülalpidamise eest ja teeniks perele sissetulekut: töötaks öösiti, oleks pereettevõttes töötamisega samavõrra hõivatud nagu täiskasvanud, oleks sunnitud kerjama või peaks muul moel pere majandusliku toimetuleku eest vastutama.

"Mul on õigus võimalikult heale tervisele."

Artikkel 24: Igal lapsel on õigus võimalikult heale tervisele. Lapsel on õigus tervishoiuteenustele.

Igal lapsel on õigus saada arstiabi, isegi siis, kui tema perel ei ole raha ravi eest maksmiseks. Korrapärane arsti juures käimine aitab lapse terviseprobleeme avastada ja ravi alustada võimalikult varakult.

Kõigile Eestis elavatele alla 19-aastastele lastele on tagatud tasuta arstiabi. Ka hambaravi on Eestis kõigile alla 19-aastastele lastele ja noortele tasuta. Seega on tehtud muidu üsnagi kulukas hambaravi kõigile lastele kättesaadavaks.

Artikkel 23: Vaimse või füüsilise puudega laps peab elama täisväärtuslikku ja rahuldavat elu tingimustes, mis tagavad eneseväärikuse, soodustavad enesekindluse kujunemist ja võimaldavad lapsel ühiskonnas aktiivselt osaleda.

Lapsel, kellel on puue või haigus, on samuti õigus austusele ja väärikale kohtlemisele. See tähendab, et last ei tohi jätta hooletusse, vaid ta peab saama elada täisväärtuslikku elu. Talle tuleb luua tingimused õppimiseks ja võimalused olla nii iseseisev kui võimalik. Puudega või mis tahes haigust põdeval lapsel peab olema võimalus ühiskonnaelus osaleda.

"Mul on õigus kaitsele."

Artikkel 19: Riigid peavad kaitsma last igasuguse füüsilise ja vaimse vägivalda, ülekohtu või kuritarvituse, hooletussejätmise, hooletu või julma kohtlemise või ekspluateerimise, kaasa arvatud seksuaalse kuritarvituse eest, kui laps viibib vanema(te), seadusliku hooldaja või seaduslike hooldajate või mõne teise lapse eest hoolitseva isiku hoole all.

Last tuleb kaitsta igasuguse vaimse ja füüsilise vägivalda, ülekohtu, hooletusse jätmise, hooletu või julma kohtlemise või ekspluateerimise ning seksuaalse või muu kuritarvitamise eest. Lapsel on õigus perekonna, ühiskonna, kohaliku omavalitsuse ja riigi erilisele kaitsele ning abile.

Lapse suhtes pole õigustatud mitte mingit laadi vägivalda — ei vaimne ega füüsiline. Vaimse vägivalda all mõeldakse alandamist, solvamist, isoleerimist ja muid tegevusi, mis mõjutavad lapse vaimset tervist.

Füüsilise vägivald all mõeldakse aga jõu kasutamist, mille eesmärk on põhjustada kuitahes kerget või rasket valu ning ebamugavust. Ka lapse kehaline karistamine ja kehalise karistusega hirmutamine on vägivald.

Kui lapsele saab osaks mis tahes vägivald – olgu kodus, koolis või tänaval –, saab laps pöörduda abi saamiseks inimeste poole, kes teda nõu ja jõuga aitavad. Laps saab usaldusväärse inimese poole pöörduda lasteaias, koolis, perekeskuses või arstikeskuses. Samuti võib helistada nõu saamiseks lastebilefonile 116 111 või võtta ühendust oma linna või valla lastekaitsetöötajaga. Vajadusel võib pöörduda politsei poole telefonil 112.

Laps ei tohi olla seksuaalobjekt. Enamikule inimestest on see enesestmõistetav. Kahjuks on neid, keda tõmbab seksuaalselt laste poole — neid inimesi nimetatakse pedofiilideks. Nad võivad otsida lastega kontakti avalikes kohtades, näiteks lasteaedade ja koolide läheduses või sotsiaalmeedias. Seetõttu ei tohi laps kunagi võõraste täiskasvanutega kaasa minna ega sotsiaalmeedias oma andmeid tundmatutele inimestele jagada. Paraku võivad pedofiilid olla ka lapse enda lähisugulased või tuttavad. See teeb nende juhtumite avastamise eriti keeruliseks. On väga oluline, et laps või tema usaldusisik annaks

Artikkel 6: Igal lapsel on õigus elule.

Artikkel 34: Igal lapsel on õigus kaitsele igasuguse seksuaalse ekspluateerimise ja seksuaalse ärakasutamise eest. Riigid rakendavad abinõusid, et vältida lapse kasutamist prostituudina või mõnel muul ebaseaduslikul seksuaalsel eesmärgil.

lapse ebatavalisest kontaktist võõra inimesega ja seksuaalse väärkohtlemise juhtumitest kohe teada politseile telefonil 112 või lasteabitelefonil 116 111.

Mõni laps võib sattuda ka pornograafiatööstusesse. Lastepornograafia on see, kui lapsi filmitakse, pildistatakse või näidatakse seksuaalsel viisil. Võib esineda ka lapsprostituutsiooni. See on lapse sundimine seksuaalvahekorrale ja muule seksuaalsele tegevusele raha eest. Need on rasked kuriteod, millest tuleb politseile viivitamatult teatada.

Samuti võivad lapsed mitmetel põhjustel sattuda lapsröövi ohvriteks. Näiteks võidakse laps röövida seksuaalseks ärakasutamiseks, müümiseks, lapsendamiseks või tööjõuna kasutamiseks. Lapsrööviks nimetatakse ka seda, kui vanemad on lahku läinud ja üks vanematest võtab teist vanemat teavitamata ja ilma tema nõusolekuta lapse endaga kaasa. On olnud juhtumeid, kus üks vanem viib lapse teise riiki ilma teise vanema loata või kohtuotsust eirates.

Ohvriks langenud lapsele tuleb osutada abi ja pakkuda hoolitsust, mis on talle raskes olukorras ja tekkinud haavade puhul vajalik – olgu need siis kehalised või hingelised.

Riik peab lapsi kaitsma narkootikumide tarvitamise eest. Näiteks selgitatakse lastele põhjalikult erinevate narkootikumide kasutamise tagajärgi. Keelatud ainete tarvitamist saab ennetada, kui pakkuda lastele ja noortele mõtestatud vaba aja veetmise võimalusi. Lapsi, kes on sattunud uimastisõltlaseks, aidatakse sõltuvusest vabaneda võõrutusprogrammide kaudu.

Kui laps ise rikub seadust, tuleb teda kohelda täiskasvanud rikkujast erinevalt. Eesti seaduse kohaselt on laps alates 14. eluaastast süüvõimeline, st ta vastutab oma tegude eest nagu täiskasvanu. Kui seda peetakse põhjendatuks, võib vähemalt 14-aastast

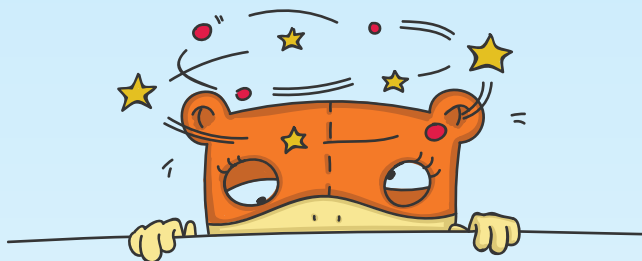
Artikkel 35: Riigid rakendavad abinõusid, et vältida lapsröövi, laste müümist või nendega kaubitsemist.

Artikkel 39: Riigid rakendavad vajalikke abinõusid, et aidata kaasa mis tahes viisil hooletusse jäetud, ekspluateerimise, kuritarvitamise või piinamise ohvriks langenud lapse psühholoogilisele ja kehalisele paranemisele.

Artikkel 33: Igal lapsel on õigus sellele, et teda kaitstakse narkootiliste ainete ebaseadusliku kasutamise eest.

last karistada samade põhimõtete järgi, nagu karistatakse täiskasvanuid. Enamikul juhtudest rakedatakse alaealise suhtes teistsuguseid lahendusi ja mõjutusvahendeid kui täiskasvanute suhtes. Lapse puhul ei ole eesmärk mitte tema karistamine, vaid käitumise mõjutamine: näiteks lepitamine, kahju hüvitamine, lapsele mitmesuguste teenuste ja toe pakkumine ning raskematel juhtudel kinnisesse asutusse saatmine. Kui politsei mingil põhjusel lapse vahistab, on lapsel õigus oma vanematele helistada ja kirjutada.

Artikkel 37: Riigid kindlustavad, et ükski laps ei satuks piinamise ohvriks, teda ei mõisteta surma ega eluks ajaks vangi ilma vabanemisvõimaluseta. Iga vabadusest ilma jäetud last tuleb kohelda inimlikult ning tema vajadusi arvestavalt ning tal on õigus säilitada kontakt oma perekonnaga.

Kui sa pole kindel, millised on su õigused ja kohustused...

...ära pelga täiskasvanutelt abi ja nõu küsida. On palju inimesi, kes tahavad ja saavad sind aidata. Kui võtad julguse kokku ja oma küsimusega täiskasvanute poole pöördud, aitad sellega ka teisi lapsi. Abi küsimine on tugevuse märk! Täiskasvanud ei pruugi alati kõikidest probleemidest teadlikud olla ega osata näha olukordi laste vaatenurgast. Sina ise saad enda ja teiste laste õigusi kaitsta. Sinu enda osalus õiguste kaitsmisel on oluline!

Järgmistel lehekülgedel on välja toodud mõned kontaktid, kust saab abi.

"Kes aitab mul oma õiguste eest seista?"

Lapse õigusi kaitsevad esmajärjekorras tema vanemad või mõni teine tema seaduslik esindaja. Alati võib laps aga pöörduda ka teiste täiskasvanute poole, kelle töö on seista lapse õiguste eest.

Kui sa ei ole kindel, kelle poole võiksid oma murega pöörduda, siis saad head nõu lasteabitefonilt 116 111 või lasteabi veebivestluse kaudu. Lasteabi töötab ööpäev läbi ja sinna võib pöörduda ükskõik millise murega. Sind kuulatakse ära ja antakse nõu. Selleks et nõu ja abi saada, ei pea sa oma nime ütleva. Lasteabitelefoni spetsialistid aitavad sul leida õige kontakti. Lasteabiga võid ühendust võtta ka siis, kui sa pole päris kindel, kas sinu mure on üldse niisugune, millest peaks täiskasvanutele rääkima. Kui sinu muret saab lahendada lastekaitsetöötaja, saavad lasteabitefonil vastavad spetsialistid sellest probleemist ise õigele lastekaitsetöötajale teada anda.

Lasteabitefon 116 111

www.lasteabi.ee

Kui oled kogunud vägivalda, hoolimatust või halba kohtlemist, saad tuge ohvriabi-keskustest või helistades ohvriabi kriisitefonil. Ohvriabi pakub nõustamist telefonitsi, aga ka e-kirja teel või veebivestluse kaudu.

Ohvriabi kriisitefon 116 006

www.palunabi.ee

www.sotsiaalkindlustusamet.ee/et/ohvriabi/ohvriabi-ja-ennetusteenuste-tootajate-kontaktandmed

Põhjalikumat abi psühholoogiliste probleemidega toimetulekuks pakuvad Eesti eri piirkondades asuvad vaimse tervise keskused.

Regionaalsed vaimse tervise keskused

Tallinna vaimse tervise keskus, tel 5551 1233, 627 6640

www.vaimnetervis.ee

Lõuna-Eesti laste ja noorte vaimse tervise keskus, tel 786 8569

www.leh.ee/projektid/louna-eesti-laste-ja-noorukite-vaimse-tervise-keskus

Pärnumaa laste ja noorte vaimse tervise keskus, tel 449 4833
www.ph.ee/et/patsiendile-ja-kulastajale/sotsiaal-ja-rehabilitatsiooniteenused/laste-ja-noorte-vaimse-tervise

Ida-Virumaa laste ja noorte vaimse tervise keskus, tel 33 111 33
www.ivkh.ee/et/raviteenused/ida-virumaa-last-ja-noorte-vaimse-tervise-keskus.html

Vaimse tervisega seotud infot leiab ka veebilehelt www.peaasi.ee

Kui Sul on tervise teemadel küsimusi, siis saad teavet perearsti infotelefonilt.

Üleriigiline perearsti infotelefon 1220

Lühinumbri 1220 helistamisel kehtib lühinumbri tariif kuni 30 senti kõneminuti kohta. Perearsti nõuandetelefoni lühinumbri 1220 ja lauatelefonile +372 634 6630 helistamisel täpse kõnehinna info teadasaamiseks tuleb pöörduda oma telefonioperaatori poole!

Lapsi, kes on kaotanud mõne lähedase ning vajavad abi leinaga toimetulekuks, aitab MTÜ Laste ja Noorte Kriisiprogramm.

MTÜ Laste ja Noorte Kriisiprogramm

www.lastekriis.ee

Rajaleidja keskustes on võimalik saada karjääri- ja õppenõustamist. Rajaleidja keskused aitavad näiteks teha kindlaks ka seda, kas laps vajab õppimiseks tava-pärasest teistsuguseid tingimusi.

Rajaleidja keskused

www.rajaleidja.ee

Kui vajad nõu, et saada paremini aru oma õigustest ja kohustustest, võib sulle abiks olla Eesti Juristide Liit. Juristide Liidu kodulehelt on võimalik saada tasuta õigusnõu mitmes valdkonnas. Küsimustele vastavad liidu liikmed.

Esmane õigusabi

www.juristaitab.ee

Kui sinul või su perel läheb tarvis põhjalikumat õigusnõu või on vaja mõnd pereliiget näiteks kohtus esindada, võib pöörduda Eesti Advokatuuri poole. Advokaadid on õigusspetsialistid, kes saavad peret nõustada ja esindada. Eesti Advokatuur on advokaatide kutseühing, kust on võimalik saada infot ka tasuta õigusabiteenuse kohta.

Eesti Advokatuur, tel 662 0665

www.advokatuur.ee

Kui tunned, et mõni riigiasutus või muu avalikke ülesandeid täitev asutus või inimene (näiteks kool, lasteaed, haigla, sotsiaaltöötaja, lastekaitsetöötaja) on rikkunud sinu õigusi või kui soovid juhtida tähelepanu lapsi puudutavale probleemile Eesti ühiskonnas, võid pöörduda õiguskantsleri poole, kes tegutseb lapse õiguste edendaja ja kaitsjana.

Õiguskantsler, tel 693 8404

www.lasteombudsman.ee

www.oiguskantsler.ee

See infovoldik on koostatud Vallooni-Brüsseli lasteombudsmani infomaterjali „La Convention qui te protège“ põhjal, mida Õiguskantsleri Kantselei on kasutanud tema loal ja kohandanud vastavalt Eesti eripäradele.

Õiguskantsleri Kantselei 2022
www.lasteombudsman.ee
www.oiguskantsler.ee